

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Příčiny útlumu québeckého separatismu

Martina Hrubá

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Příčiny útlumu québeckého separatismu

Martina Hrubá

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Hlaváček, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Pavlu Hlaváčkovi, Ph.D. za odbornou spolupráci, cenné rady, ochotu a čas, který mi věnoval.

Obsah

1. Úvod	7
2. Historický nástin québeckého separatismu	9
2.1. Québecký nacionalismus.....	11
2.2. Tichá revoluce.....	12
2.3. Pierre Trudeau a jeho politika.....	12
2.4. Parti Québécois a referendum 1980.....	14
3. 80. - 90. léta a vývoj separatismu	15
3.1. První vlna útlumu separatismu a vláda Roberta Bourassy.....	15
3.2. Vznik Blocu Québécois.....	17
3.3. Referendum 1995 a jeho výhody/nevýhody.....	18
4. Současný útlum separatismu	21
4.1. Jean Charest a naděje na ukončení separatismu.....	21
4.2. Volební neúspěchy Parti Québécois.....	24
4.3. Volební neúspěchy Blocu Québécois.....	26
4.4. Nová sociální hnutí.....	27
5. Demografické změny	28
5.1. Fenomén stárnutí.....	28
5.2. Velký příliv imigrantů.....	29
5.3. Původní obyvatelé.....	31
6. Ekonomické vlivy na útlum separatismu	32
6.1. Narůstající zadlužení provincie.....	34
6.2. Nutnost investorů k prosperitě ekonomického sektoru.....	36
7. Závěr	39
Seznam zdrojů a použité literatury	43
Resumé	50

1. Úvod

Provincie Québec se liší od zbytku Kanady tím, že na jejím území převládá frankofonní obyvatelstvo vyznávající katolickou víru na rozdíl od zbylé části Kanady, kde tvoří většinu obyvatelé anglofonní. Problémy mezi frankofonními a anglofonními Kanadany existují již od poloviny 18. stol., kdy Britové dobyli Novou Francii. K vážným sporům došlo v 60. letech 20. stol., kdy se v Québecu začalo formovat separatistické hnutí, které se následně stalo nejsilnějším na západě (Sudha 1996: 2796).

Frankofonní část obyvatel Québecu usilovala o odtržení provincie od Kanady, jelikož nechtěla být stále podřízena anglofonní většině. Za tímto účelem a hájení všeobecných zájmů provincie byly vytvořeny dvě politické strany Parti Québécois a Bloc Québécois. Pro vytvoření vlastní autonomie se podařilo uskutečnit dvě referenda (v roce 1980 a 1995). Výsledek v obou referendech byl shodný a zněl proti odtržení. Québec tak nadále zůstává ve federaci s Kanadou.

Od roku 1995 se podpora separatismu v dané oblasti neprojevuje v takové míře, jako dříve. Nemůžeme říci, že by separatistické tendence byly mrtvé, neboť politické strany bojující za nezávislost fungují. Nicméně tak velkou podporu společnosti, jako byla v 60. až 90. letech, bychom hledali těžko. Moje téma bakalářské práce se bude zabývat právě příčinou poklesu separatismu během posledních několika desítek let.

Bude se jednat o jednopřípadovou studii, rozdělenou do 7 částí (včetně úvodu i závěru), jenž budou směřovat k vysvětlení útlumu québeckého separatismu. Každá z kapitol přinese eventuální příčiny, které mohly k útlumu separatismu přispět. Nemůžeme zde mluvit jen o politických vlivech, ale je potřeba rozebrat i ekonomické a demografické změny. Vše je navzájem provázané a pro občany se tak vytváří nová témata, která musí řešit.

V první kapitole nastíním počátky québeckého separatismu. Je důležité pochopit danou problematiku a nastínit si kořeny problému. Hlavní otázka kapitoly zní: „Proč se chce francouzská část odtrhnout?“. Věnovat se tedy budu jak québeckému nacionalismu, odlišnému cítění občanů, tak snaze prosadit francouzský jazyk na federální

úrovni, jenž vyústila v první referendum. Součástí bude i analýza referenda, proč skončilo neúspěchem. Dále je potřeba zmínit přeměnu Québecu (tzv. tichá revoluce) a založení politické strany hájící separaci na úrovni provinční.

Druhá kapitola bude věnovaná 80. a 90. letům, kdy můžeme sledovat první vlnu útlumu, která přišla s nástupem nové vlády leadera Liberální strany Roberta Bourassy. Tento zatvrzelý federalista se zasloužil o konference Meech Lake Accord a Charlottetown Accord, kde se vyjednávalo o "zvláštním postavení"¹ Québecu. Dále se zmíním o založení další politické strany, prosazující zájmy Québecu, která vznikla na federální úrovni. V druhé části této kapitoly se budu věnovat druhému referendu konanému v roce 1995, na kterém si uvedeme výhody a (převládající) nevýhody tohoto možného odtržení. Řekneme si o následujícím rozhodnutí Nejvyššího soudu v québecké otázce a o zákonu Clarity Act, po kterých můžeme sledovat zmíněnou vlnu útlumu separatismu.

Třetí kapitola se zaměří na poslední úspěchy či neúspěchy stran Parti Québécois a Blocu Québécois. Velká očekávání odpůrců separace byla vkládána do vlády Jeana Charesta, která měla separatistické cítění úplně ukončit. Ukážeme si jaká je voličská podpora separatistických stran v posledních letech a jak se jejich postavení ve vládách změnilo oproti letům, kdy byl separatismus na vrcholu. Je důležité si říci o nových sociálních hnutích, které se v poslední době vytvořily a zastoupily separatistické hnutí a o nových politických stranách, které jsou novou alternativou pro voliče.

Čtvrtá kapitola bude zaměřena na demografii. Québec čelí jistým demografickým změnám, které působí na útlum separatismu. Jedná se o fenomén stárnutí, který dnes sužuje mnoho zemí a imigraci, kterou si Québec řídí sám. Tyto záležitosti přispívají ke změnám ve složení obyvatelstva, což následně pomáhá vyhasínání separatistického cítění obyvatel. Na tomto trendu se podílejí i domorodí obyvatelé, kteří nikdy nebyli pro odtržení Québecu od Kanady.

Pátá kapitola bude věnována ekonomickým vlivům. První záležitostí jsou obchodní vztahy potencionálního nezávislého Québecu. Jedná se o otázku, zda-li by samostatný

¹ Jednalo se o uznání Québecu jako "distinct society".

Québec mohl exportovat svoji výrobu do ostatních provincií a také zemí jako je tomu v rámci Kanady. Druhým problémem je velký vládní dluh, který vede k obecné nespokojenosti mezi obyvateli. Provincie by se měly snažit vytvořit přijatelné prostředí pro investory a studenty, kteří by přispěli k ekonomickému růstu.

V závěru všechny tyto možnosti vlivů posoudím a zhodnotím. Měla bych zde nalézt odpověď na otázku, jaké příčiny stojí za útlumem separatismu.

V mé bakalářské práci budu čerpat především z odborných článků, které se uvedené problematice věnují a poskytují tak jistý náhled na jednotlivé příčiny, proč je separatismus v Québecu na ústupu. Pro kapitoly, ve kterých je potřeba aktuálních dat, budu čerpat z internetových zdrojů a to z průzkumů veřejného mínění, novinových článků, volebních statistik, popřípadě oficiálních stránek québeckých institucí.

Hlavní webové servery, poskytující velké množství použitých informací, jsou celostátní veřejnoprávní médium CBC News nebo celostátní deník The Globe and Mail. Volební výsledky budu čerpat ze stránek Election Almanac, kde se nachází také předběžné průzkumy výsledků následujících voleb. Data veřejných průzkumů poskytuje zejména agentura Ekos Politics a jiná potřebná čísla jsou ze serveru Institut de la statistique du Québec.

Jediní čeští autoři, jejichž díla, budou použity pro psaní této práce, jsou Fiřtová Magdaléna, Strmiska Maxmilián, Rovná Lenka, Weger Klára, Šrámek Jiří. Zbylé zdroje, ze kterých budu čerpat, jsou zahraniční a psané v angličtině.

2. Historický nástin québeckého separatismu

Zárodek separatismu můžeme hledat již v koloniálních dobách. Kanada byla zprvu osídlena pouze tamními kmeny, což se změnilo ve chvíli, kdy se na tomto území objevili Francouzi. Již v roce 1534 sem připluli první kolonizátoři v čele s Jacquesem Cartierem a toto území si nárokovali. Založili zde kolonii Nová Francie, kde zavedli svoji kulturu, vyznávali katolickou církev a uplatňoval se zde francouzský občanský zákoník (Weger 2007: 11–13). To je základním důvodem, proč Québec tolik ulpívá na odlišnosti od zbytku Kanady.

Po sedmileté válce, která probíhala mezi Francií a Velkou Británií v 18. století, se kolonie dostala pod nadvládu Velké Británie, a tím začala řada potíží s frankofonním obyvatelstvem. Francouzsky mluvící obyvatelstvo si ponechalo svoji identitu, kulturu a začal se u nich projevovat pocit jednoty, a tudíž se nechtěli přizpůsobit britské nadvládě. Dá se říci, že nebyť Québecu, byla by historie Kanady o něco méně komplikovaná, jelikož jeho snahy o odtržení hrají velkou roli v politice Kanady, protože federální vláda se musela těmito snahami neustále zabývat. Britská nadvláda musela hledat mnohá řešení, aby v Kanadě vládly dobré vztahy.

Díky strachu ze spojenectví frankofonních obyvatel a vzbouřených amerických kolonií, byl přijat Zákon o Québecu (Quebec Act). Tento zákon z roku 1774 byl jedním z prvních ústupků ze strany britské vlády, který měl zachovat dobré vztahy v rámci Kanady. Zákon dával pravomoci v provincii užívat francouzský jazyk, vyznávat katolické náboženství a řídit se francouzským civilním zákoníkem. Dále také tento zákon vytvořil nové funkce guvernéra a zákonodárné rady, ve které nově mohli zasedat frankofonní Kanadčané (Šrámek 1995: 78).

Od vzniku kanadské konfederace v roce 1867 a přijetí tzv. Zákona o britské Severní Americe, ústavy Kanady, se Québec domáhal větší autonomie, jelikož federální vláda si ponechala hlavní rozhodovací pravomoci, například v otázkách ekonomiky. Francouzský jazyk se stal jedním z ústavních jazyků, ale většina úředníků mluvila anglicky, proto byli francouzsky mluvící obyvatelé znevýhodněni. To se stalo důvodem, proč chtěli, aby na území Québecu platil zákon o francouzském jazyce. Vnitřní stabilita Kanady se otřásla již během první světové války, kdy se objevily první známky separatismu ze strany Québecu. To vše díky tomu, že se občané nechtěli podřizovat anglicky mluvící většině v otázce války (Fiřtová 2014: 39–57).

Během 60. let se v Québecu formovaly silné vlny nacionalismu a s nimi se ruku v ruce utvářel separatismus. V těchto letech a poté v letech 90. byl separatismus nejsilnější. Nikdy ale tyto tendence nebyly tak silné, aby bylo referendum odsouhlaseno a

Québec se stal nezávislým. Důvody, proč se tyto separatistické tendence nikdy nenaplnily, můžeme hledat již před rokem 1995, stejně jako příčiny, proč tento silný separatismus začal rychle upadat.

2.1. Québecký nacionalismus

Nespokojenost s britskou nadvládou přinesla nacionalistická hnutí, jenž začala vznikat již na počátku 19. století a ve velké míře následně zesílila ve druhé polovině 30. let 20. století. Nacionalisté prosazovali nezávislý Québec anebo větší samosprávu. Chtěli řídit svoji ekonomiku, nastavit si vlastní pravidla pro imigrační politiku a nechtěli, aby se do záležitostí provincie vměšovala federální vláda. Frankokanadský nacionalismus se poté začal koncentrovat pouze na území provincie a s ním také začala vznikat separatistická hnutí. Cílem nacionalistů bylo modernizovat a sekularizovat společnost a posílit autonomní kulturu (Fírtová 2014: 86–87).

Aby nacionalisté dosáhli svých cílů, zformovali různá hnutí za boj o osvobození Québecu a rozdílné radikální nacionalistické směry. Jedním z prvních hnutí byla Socialistická akce pro nezávislost Québecu, která spojovala nacionalismus a socialismu. Dalším aktérem bylo středové Sdružení pro národní nezávislost, jenž bylo spíše nátlakovou skupinou, která se snažila propojit tradiční nacionalismus s katolictvím a později se stala základem Parti Québécois (Strmiska 1995:148).

Velmi radikální byla Fronta osvobození Québecu, která chtěla dosáhnout emancipace "kolonie" Québec. Prosadila svojí ideu nezávislého Québecu a přinesla s sebou radikální neonacionalismus. Radikální byla v tom, že se nebála použít násilných prostředků. Členové této organizace v roce 1970 spáchali první atentát, který měl upozornit na problémy Québecu a nastartovat progresivní reformy. Dále se také zformovaly skupiny v časopisech, které se snažily získat vliv na politické scéně a propagovaly tyto revoluční hnutí za osvobození Québecu (Strmiska 1995: 149–150).

2.2. Tichá revoluce

V 50. a 60. letech v Québecu probíhala tzv. "tichá revoluce", která byla následkem neefektivní vlády Maurice Duplessise, premiéra Québecu. Ten byl sice jedním ze zastánců nezávislého Québecu, což dokazují jeho rozhodnutí, jako je odmítnutí federálních dotací na školství, založení Tremblay komise pro řešení ústavních otázek nebo vytvoření québeckého daňového systému, nicméně jeho vláda byla velmi konzervativní jak v záležitostech ekonomických, tak sociálních. Navíc během své vlády byl Maurice Duplessis obviněn z korupce či lhostejnosti k lidským právům (Bélanger 2003).

Až následující premiér Jean Lesage z Liberální strany zavedl reformy v ekonomickém i sociálním sektoru, které postupně vedly ke zlepšení situace. Québec v této době procházel masivní industrializací a urbanizací a církev ztratila vliv ve školství (Fiřtová 2008: 76). Reformy vedly k vytvoření moderní a prosperující provincie, odmítly předchozí hodnoty a začaly namísto konzervatismu zastávat liberální postoje. Zvýšila se kvalita životního standardu a tím i dlouhodobý demografický růst. Zlepšilo se vzdělávání, sociální služby a ekonomický blahobyt (Bélanger 2000).

V této době také kvetl silný québecký nacionalismus, jelikož občané se začali zapojovat do řešení otázek ohledně dvojjazyčnosti a dvojí kultury v Kanadě a autonomie Québecu. Nacionalistické cíle se dostaly do povědomí občanů, kteří se začali starat o to, jaké jsou jejich pravomoci. Vznikem silných separatistických hnutí vyvstal pro Kanadu nový problém, jelikož hnutí dosáhlo takové míry, že došlo ke zmiňovaným teroristickým útokům (Bélanger 2000).

2.3. Pierre Trudeau a jeho politika

Během Tiché revoluce separatistické tendence zesílily, a proto bylo nutné, aby ze strany anglofonních obyvatel přišla nějaká reakce, která udrží Kanadu jako jednotný stát.

Bylo zavedeno několik řešení, které měly zachovat dobré vztahy s frankofonními obyvateli, jako například větší autonomie. Lester B. Pearson, který byl u moci od roku

1963 do 1968 (Election Almanac 2014a), umožnil Québecu vytvoření vlastního důchodového systému. Pearson si byl vědom, že spokojenost ze strany provincie je dále závislá na zachování francouzštiny a jazykovém zrovnoprávnění. Proto svolal Královskou komisi pro bilingvismus a bikulturalismus, která dala základ pro pozdější Zákon č. 101, jenž prohlašuje francouzštinu za úřední jazyk Québecu (Fiřtová 2014: 87).

Silným protivníkem nacionalismu se následně stal Pierre Trudeau, který byl předsedou vlády od roku 1968 do 1979 a následně ještě v letech 1980 až 1984 (Election Almanac 2014a). Ten neuznával Québec jako odlišný národ, naopak jeho priorita byla zachovat konfederaci takovou jaká je. Díky jeho odporu proti nacionalistům vypukla roku 1970 Říjnová krize, která byla odstartována zmiňovaným atentátem, kdy Fronta za osvobození Québecu unesla britského konzula a quebeckého ministra práce, načež premiér reagoval vyhlášením válečného stavu a s celou situací se tak vypořádal (Fiřtová 2014: 90).

Jediným ústupkem za jeho vlády byl Zákon č. 101² o francouzském jazyce, což pro Kanadu znamenalo bilingvismus. Od té doby jsou služby na federálních úřadech poskytovány jak v angličtině, tak ve francouzštině (Fiřtová 2014: 91).

Za vlády Pierra Trudeaua se všichni provinční premiéři (kromě quebeckého) shodli na tom, že je potřeba, aby rozhodování o úpravách a dodatcích ústavy bylo pouze v rukou Kanady, neboť do roku 1982 se k těmto rozhodnutím musela nejdříve vyjádřit Velká Británie. Jednalo se o tzv. „patriaci“ ústavy. Québec ale tento dokument odmítl schválit, jelikož požadoval zapsání statutu "distinct society" do ústavy, což mu však nebylo přislíbeno (Historica).

Zásluha a určitý krok ke stabilitě Kanady bylo zakotvení Kanadské listiny základních práv a svobod do ústavy. Ta vylepšila postavení žen a původních obyvatel, čímž chtěl premiér Trudeau uspokojit provincie, aby mezi nimi a federální vládou panovaly

² Zásluhou tehdy nové politické strany Parti Québécois a jejího leadera Reného Levesquea byl přijat roku 1977 Zákon č. 101, který je také znám jako Charta francouzského jazyka. Zákon představuje zrovnoprávnění anglického a francouzského jazyka, čímž došlo ke zlepšení postavení francouzsky mluvících občanů. Francouzština se začala používat v parlamentu, v soudním systému, školství i na pracovištích (Kelly 2014).

dobré vztahy. Díky této listině se (neúmyslně) přispělo k neúspěchu při vyhlášení referenda o nezávislosti roku 1980 a následně také roku 1995, jelikož původní obyvatelé se mohli podílet na volbě a federální vláda si je zrovnoprávněním naklonila na svoji stranu (Fiřtová 2014: 91).

2.4. Parti Québécois a referendum 1980

Nedlouho po počátku tzv. tiché revoluce byla vytvořena provinční strana Parti Québécois (1968), která měla hájit zájmy Québecu na provinční úrovni, a to zejména ty separatistické (Archibald 2007).

Prvních provinčních voleb se strana účastnila roku 1970, kdy získala 7 míst v parlamentu a v následujících volbách již pouze 6. Až v roce 1976 si velmi polepšila, když dosáhla 71 křesel (Election Almanac 2014b). Tohoto pokroku strana dosáhla díky tehdejšímu leaderovi Claudovi Morinovi, který slíbil neprodleně uspořádat referendum o svrchovanosti a tím podpořil separatistické tendence, které v této době byly velmi silné (Archibald 2007).

Před tím než došlo k vyhlášení referenda se Parti Québécois zasloužila o ústupek ze strany federální vlády, čímž bylo přijetí zmiňovaného Zákona č. 101 (Archibald 2007). Přesto se však roku 1980 konalo první referendum, ve kterém se občané Québecu měli rozhodnout o své budoucnosti. Separatisté chtěli dosáhnout odtržení, jelikož v tom viděli jediné východisko jak udržet francouzskou národní existenci, ale referendum se netýkalo pouze odtržení, ale i navázání budoucích obchodních vztahů s Kanadou. Jednalo se o tzv. "suverénní přidružení"³. Ostatní provincie Kanady však tyto obchodní vztahy, které Québec chtěl předběžně sjednat, zamítly, což referendum velice narušilo. Předseda vlády Pierre Trudeau navíc zpochybnil schopnost samostatného Québecu ekonomicky přežít, obyvatelé by přišli o pracovní místa a pro udržení jistého standardu služeb by bylo nutno rapidně zvýšit daně. Proti těmto argumentům museli separatisté rázně argumentovat, ale budoucnost suverénního Québecu byla nejistá (The Quebec referendums 2013: 5–8).

³ V angličtině „sovereignty-association“ (The Quebec referendums 2013: 6).

Přes neúspěch v referendu Parti Québécois v dalších volbách roku 1981 vyhrála 82 míst v parlamentu, nicméně poté nastaly problémy a strana se díky protichůdným tendencím rozdělila na dva tábory. Tím ztratila určitou část podpory svých voličů, což se promítlo v roce 1985, kdy získala pouze 23 míst v Národním shromáždění (Archibald 2007).

3. 80. - 90. léta a vývoj separatismu

80. a 90. léta se nesla ve znamení změn separatistického cítění občanů. V polovině 80. let můžeme zaznamenat vlnu útlumu tohoto cítění, která se pak následně v 90. letech obrátila v prudký nárůst a další pokus o vyhlášení nezávislosti.

3.1. První vlna útlumu separatismu a vláda Roberta Bourassy

Parti Québécois byla po prvním neúspěšném referendu oslabena a u moci se držela pouze do roku 1985, kdy ji nahradila Liberální strana, která získala 99 míst v parlamentu (Election Almanac 2014b). Premiérem se stal leader strany Robert Bourassa, který byl zatvrzelý federalista a v tu dobu nastala první vlna útlumu separatismu. Přes jeho zatvrzelou víru ve federaci, nikdy neupřednostňoval zájmy Kanady před těmi québeckými. Naopak se vždy snažil jednat ve prospěch provincie (Parisella 2006).

Robert Bourassa nějaký čas studoval v Evropě, což ho přivedlo na myšlenku aplikovat model Evropské Unie na kanadskou federaci. Mělo se jednat o takový model, který bude uznávat rozmanitost, bude respektovat regionální odlišnosti, vytvoří se společná měna, společný ekonomický trh a instituce, které zajistí prosperitu všech. Chtěl vytvořit optimální prostředí, ve kterém by Québec mohl nadále setrvat a nepokoušel se o secesi. Ta by byla nevýhodná pro samotný Québec, jelikož by se neodtrhl pouze od Kanady, ale separoval by se od celé severní Ameriky, a na druhou stranu i pro Kanadu, protože by ztratila velkou část svého území, které je převážně agrární (Parisella 2006).

Bourassa vytvořil vizi tzv. „kulturní suverenity“ popřípadě „sdílené suverenity“ nebo „neofederalismu“. Kulturní suverenitu viděl v dostatečném prostoru, který kanadská ústava dala Québecu pro to, aby si vytvořila odlišné kulturní prostředí. Jemu samotnému se podařilo prosadit již roku 1974 Zákon č. 22, který deklaroval francouzštinu

jako oficiální jazyk Québecu. Vize sdílené suverenity pak spočívala v přítomnosti centrální vlády, kterou budou provincie respektovat a tento respekt jim bude vrácen zpět. Jednalo se o vzájemnou spolupráci na základě uznání (Parisella 2006).

Neofederalismus znamenal změnu, po které Québec prahnul. Bourassa chtěl získat formální uznání rozdílnosti provincie v rámci ústavy, což by vedlo k ustálení québecko-kanadských vztahů. V tomto směru Bourassovi pomohl tehdejší premiér Kanady Brian Mulroney, který chtěl s provinčními premiéry dohodnout ústavní změny, o kterých se jednalo na konferenci Meech Lake Accord⁴. Tato dohoda měla dát provinciím větší autonomii. Měla být podepsána premiéry všech provincií do termínu 3 let, což se nestalo, jelikož provincie se stavěly proti "zvláštnímu postavení", které mělo být Québecu přiděleno. Québec měl být prohlášen za "distinct society", což si ostatní provincie nepřály a chtěly, aby si byly rovny. Pro Québec se tak nic nezměnilo a separatistické tendence opět ožily. Navzdory tomuto neúspěchu, Bourassa svolal Národní shromáždění, kde prohlásil, že Québec bude vždy "distinct society" bez ohledu na dohodu. Tímto krokem si tak získal znovu přízeň u občanů a to i u separatistů. Na podzim roku 1992 byla vytvořena nová dohoda Charlottetown Accord, která měla řešit nejen otázku zvláštního postavení Québecu, ale i postavení původních obyvatel, rovnováhu sil mezi vládami provinčními a federální nebo reformu Senátu a další. Dohoda ale opět neprošla (Parisella 2006; The Quebec referendums 2013: 8–10).

Bourassova vláda tak utrpěla mnoho neúspěchů, ale v mnohém byla úspěšná. Sám Bourassa se zasloužil o podepsání zákona o imigraci, který dal Québecu volnost v sestavení svého imigračního systému, což provincie využívá ve svůj prospěch. Přesto, že se nekonalý žádné ústavní změny a nepovedlo se mu prosadit Meech Lake Accord a Charlottetown Accord, Bourassa věřil, že je pro Québec lepší zůstat ve federaci, jelikož separaci může pouze ztratit. Bral federaci pouze jako politickou formu sdružení, ve které by měl Québec setrvat a využít ji ke své prosperitě a nezávislost si budovat v ekonomickém sektoru. Québečané by se měli zabývat hospodářským rozvojem, vytvářet nová

⁴ Po patriaci ústavy roku 1982, kdy Québec nepřistoupil na podepsání nové ústavy, se konala konference Meech Lake. Meech Lake Accord měla uznat Québecu statut „distinct society“ a zahrnovala nové pravomoci provincií, jako zasahování do jmenování členů Nejvyššího soudu a Senátu a získání finanční náhrady za případné nezúčastnění se národního programu (Historica).

pracovní místa, rozvíjet jejich přednosti jako je vývoj vodních elektráren namísto jaderných a nezabývat se řešením separace (Parisella 2006).

Za svého volebního období vytvořil prostředí, kde mají občané své kulturní jistoty a menšiny svá práva. A podařilo se mu sjednotit mínění obyvatel. Přestože se tolik snažil vyjednat zvláštní postavení a hájit québecké zájmy, lidé se opět vrátili k myšlence separatismu, když v následujících provinčních volbách zvolili Parti Québécois.

3.2. Vznik Blocu Québécois

S rostoucími separatistickými tendencemi v roce 1991 vznikla na federální úrovni politická strana Bloc Québécois pod vedením Louciena Boucharda, která prosazuje zájmy Québecu a quebecké svrchovanosti v poslanecké sněmovně Kanady (Noël 2013).

První federální volby, kterých se Bloc Québécois účastnila, se konaly roku 1993 a strana získala 54 míst, čímž vytvořila opozici v poslanecké sněmovně. To byl pro novou stranu velký úspěch, který můžeme připisovat velké míře separatistického citění občanů Québecu, jenž bylo v těchto letech na vrcholu. Tato sláva ale netrvala dlouho, jelikož v roce 1997 se do čela strany postavil Gilles Duceppe a tento rok již strana ve federálních volbách utrpěla neúspěch a ztratila 10 míst. Gilles Duceppe se v průběhu následujících 3 let snažil zabránit přijetí zákona Clarity Act nebo jinak nazvaného Zákonu C-20, o kterém si řekneme v následující kapitole (Noël 2013).

Do roku 2004 strana ztrácela na popularitě a s tím rovněž ubývala jejich místa v parlamentu. Nejvýznamnější akce v této době, která jejich postavení v určité míře zlepšila, byla role při odhalování zneužití federálních fondů v Québecu. To je dnes známé jako "sponzorský skandál". Proto se od roku 2004 volební kampaň Blocu Québécois zaměřuje proti zkorumpovanému federalistickému systému, což straně pomohlo k získání 54 křesel ve sněmovně; to byl nejvyšší počet od roku 1993. Podobnou kampaň vedla i v roce 2006, kdy byla opět soustředěna na boj proti federalistické korupci, ale strana nakonec získala o pouhých 6 křesel navíc (Noël 2013).

Bloc Québécois si svůj politický mandát udržela až do voleb 2008. V tomto roce se však Gilles Duppece rozhodl vrátit k myšlence francouzského národa a požadoval po

premiéru Stephenovi Harperovi, aby uznal Québec jako "distinct society". Vedl stranu do voleb s tím, aby v Québecu znovu nastartoval citění pro vlastní kulturu, vytvořil ekonomickou stabilitu a zajistil možnosti vytvoření québeckého trestního systému (Noël 2013).

3.3. Referendum 1995 a jeho výhody/nevýhody

Nová naděje pro separatisty přišla roku 1994 s leaderem Parti Québécois Jacquesem Parizeauem, který vyhlásil druhé referendum. V roce 1994 se konaly provinční volby do národního shromáždění Québecu, ve kterých získali 77 křesel. Porazil tak předchozího premiéra za Liberální stranu Québecu Daniela Johnsona, který byl u moci pouze rok, poté co vystřídal Roberta Bourassu po jeho odstoupení. Díky tomuto vítězství Parti Québécois mohla připravit půdu pro druhé referendum, které se konalo následující rok. Toto referendum ale skončilo opět negativně. Rozdíl mezi hlasy pro a proti nebyl nijak velký, ale Québečané se přeci jen přiklonili k setrvání ve federaci. Volební účast byla vysoká, zúčastnilo se 93,52% voličů a proti odtržení se postavilo 50,58% občanů a pro 49,42% (The Quebec referendums 2013: 12–22).

Toto referendum rozdělilo populaci Québecu na dva tábory, které za účelem vítězství vedly své kampaně pro odtržení nebo naopak proti. Tábor pro odtržení se snažil obyvatele přesvědčit k tomu, aby občané prosadili národní suverenitu. Lidé si tak měli uvědomit, že v rámci Kanady tvoří pouze menšinu v kultuře anglofonní většiny. Separatisté upozorňovali na to, že federální uspořádání Kanady je nepružné a pro Québec zcela nevýhodné, jelikož z tohoto sdružení žádné výhody neplynou. Chtěli, aby lidé suverenitu brali jako krok k prosperitě (The Quebec referendums 2013: 13–16).

Chytrým krokem, který separatisté udělali, bylo přidání dodatku k otázce v referendu, který se týkal budoucích obchodních vztahů. Nešlo by tedy o plnou izolaci od Kanady, ale o navázání budoucích ekonomických a politických vztahů s ostatními provinciemi. Chtěli se tím vyhnout ztrátě voličů, jelikož kdyby otázka referenda znamenala plnou nezávislost, neúplní nacionalisté a nerozhodnutí lidé by mohli přejít na stranu druhého tábora. Báli by se totiž nejistoty, která by se separací mohla přijít. Příkladem

tohoto dodatku je ponechání občanům Québecu kanadské občanství nebo používání kanadského dolaru. Dalším řešením problému nejistoty by bylo vytvoření společných institucí, které by zajistily spolupráci budoucích dvou zemí. Těmito přísliby se však nepodařilo získat mnoho voličů na jejich stranu, protože některé pasáže byly nepravděpodobné (The Quebec referendums 2013: 13–16).

Výzkumy ukázaly, že lidé slyší na dané sliby separatistů ohledně další spolupráce s Kanadou. Nedostatkem těchto slibů bylo, že nikde nebylo psáno, jestli se tak opravdu stane. Separatisté tím chtěli přilákat voliče, ale s federální vládou žádné takové podmínky nevyjednali (The Quebec referendums 2013: 15).

Kampaň bojující proti odtržení ukázala pravý následek odtržení se od Kanady. Federalisté poukázali na veškeré nejistoty a nevýhody, které mohou plynout z tohoto kroku. Chtěli voliče přiblížit Kanadě tím, že jim slíbili nové reformy a flexibilitu. Do této kampaně se zapojil i leader Liberální strany Jean Chrétien, který poukázal na to, že separatistické sliby nejsou nijak podložené a jedná se pouze o hezkou vizi, která se nemusí uskutečnit. Klíčovým úkolem bylo ukázat voličům následky separace, ale jen mírným důrazem, jelikož nešlo o to, aby vytvořili nepřátelskou atmosféru. Ba naopak. Chtěli ukázat, že Kanada je založena na respektu. Federální vláda znovu podala návrh na reformu sociální politiky a vyvarovala se velkých škrtů ve výdajích, které plynou do provincií (The Quebec referendums 2013: 14–16).

Důvodů, kvůli kterým referendum neprošlo, bylo ale více. Nebyla to pouze dobře zvolená kampaň federalistů. Nacionalisté prostřednictvím referenda chtěli upozornit na nespokojenost s dosavadními vládami, které nepřijaly požadované ústavní změny. Ale jejich náklonost k odtržení nebyla stoprocentní (Hébert 2014). Proto když Jean Chrétien udělal vstřícný krok, aby zabránil separaci tím, že uznal Québec jako "distinct society", si tyto neradikální nacionalisty naklonil na svoji stranu. Slíbil, že žádná ústavní změna, která by se měla týkat i Québecu, neproběhne bez jeho souhlasu, čímž chtěl docílit větší decentralizace, aby Kanada reagovala na přání všech (The Quebec referendums 2013: 15).

Dalším pochybením byly rozdílné názory vůdců separatistických stran. Každý z nich viděl vítězství referenda jinak a zvolené "ano" by pro každého z nich znamenalo něco jiného. Tento rozdíl mezi hlavními politiky pletl voličům hlavy (Hébert 2014). Také položená otázka⁵ v referendu byla velmi matoucí, jelikož byla pokládána velmi chytře tak, aby se co nejvíce lidí přiklonilo k separaci. Výzkumy veřejného mínění totiž prokázaly, že otázku, která se ptala na suverenitu, lidé chápali velmi rozdílně. Pro někoho znamenala úplnou nezávislost, pro někoho naopak jen větší decentralizaci. Pokud by tedy otázka byla jasně stanovena, na stranu federace by se přiklonilo více voličů (The Quebec referendums 2013: 22).

Održením Québecu od Kanady by rovněž došlo k tomu, že by se oslabila ekonomika. Québec by mohl ztratit váhu v mezinárodních fórech nebo obchodních jednáních. Byl by náchylnější k vnějším silám a separace by stála hodně úsilí a hlavně hodně peněz. Ztratil by přístup na zahraniční trhy, na kterých obchoduje. A to si nemůže dovolit, neboť jeho ekonomika stojí na obchodních vztazích se zbytkem Kanady a s ostatními zahraničními trhy. Nikde nebylo psáno, že tyto vztahy budou nadále fungovat i se samostatným Québecem. Pokud by opravdu k odtržení došlo, musely by být ihned domluveny obchodní vztahy s Kanadou, což by znamenalo stále jistou míru ekonomické závislosti. Další otázkou byly taktéž členství v NATO či NORAD, ve kterých Kanada participuje a do kterých by nezávislý Québec chtěl přistoupit, ale neměl by jistotu svého přijetí (The Quebec referendums 2013: 17–18).

Nebyly to jen ekonomické důvody, které stály proti separaci. Byla to zásluha původních kmenů, které chtěly právo na sebeurčení a nechtěly, aby byly brány jako součást Québecu. Tyto kmeny také chtěly zůstat součástí Kanady (The Quebec referendums 2013: 19).

To je několik faktorů, které voliče mohly odradit od toho, aby hlasovali pro suverenitu Québecu. Vidíme, že proti separaci stojí více argumentů než pro to, aby se tak stalo. Slíbené navázání vztahů se zbytkem Kanady nebylo dostatečně přesvědčivé, aby voliči

⁵ Otázka zněla: „Souhlasíte s tím, že by se měl Québec stát suverénním poté, co učinil formální nabídku Kanadě o novém Ekonomickém a Politickém partnerství, v rámci Zákona respektujícího Québec a dohody podepsané 12. 6. 1995?“ (The Quebec referendums 2013: 22).

zvolili ano. Celá tato otázka byla dosti nejasná a stála za ní nejistota. Proč by tedy voliči měli chtít nové referendum, když v dalším referendu by se nic nezměnilo? Opět by stáli před otázkou, která by jim přinesla nejistou budoucnost. A to potvrzují také výsledky veřejného mínění, ve kterém se lidé vyjádřili, že už o další referendum nestojí. Začínají cítit sounáležitost s Kanadou a ne s Québecem (Weber – Templeman 1998a: 60).

Díky nejasnému znění otázky v referendech se dala možnost separace přezkoumat Nejvyššímu ústavnímu soudu Kanady, který rozhodl, že Québec sám nemůže jednostranně rozhodovat o otázkách odtržení. Aby však nedošlo k velké vlně odporu, byl v roce schválen Clarity Act, který dává Québečanům možnost rozhodnout o svém osudu, avšak podle jasných pravidel. Tento zákon dává návod k tomu co je to „jasná většina a jasná otázka“⁶, takže pro případné budoucí referendum o nezávislosti napomáhá definovat jasné znění otázky a rovněž určí míru většiny, která je potřebná k tomu, aby kanadská vláda nemusela vést vyjednávání o možnosti separace. Pokud by se nyní konalo referendum a otázka by zůstala stejná, jako tomu bylo v roce 1980 a 1995, referendum by bylo neplatné (Flanagan 2011).

4. Současný útlum separatismu

Obě separatistické strany, jak Parti Québécois tak Bloc Québécois, volební úspěchy v současné době v žádném případě neslaví. Křivka podpory nezávislosti v posledních letech kolísá okolo hranice 30% a podpora těchto politických stran klesá, neboť se do jisté míry stále soustředí na myšlenku nezávislého Québecu. Ta již mezi obyvateli není natolik populární, jako bývala. Tato idea secese sice není již pro strany primárním tématem, přesto se díky pravidelnému připomínání drží v podvědomí obyvatel a Québec je tak neustále rozdělen na dva tábory. V poslední době se však voliči obrací k jiným alternativám, kterými jsou nové politické strany.

4.1. Jean Charest a naděje na ukončení separatismu

U moci se Parti Québécois udržela ještě ve volbách roku 1998, kdy byl leaderem Loucien Bouchard a strana v těchto volbách naposledy získala většinu v parlamentu.

⁶V angličtině „clear majority and clear question“ (Flanagan 2011).

Lucien Bouchard se již nezaměřoval primárně na separatismus, ale soustředil se na zlepšení hospodářství Québecu. Potřebné byly masivní škrty ve zdravotnictví a na sociálních výdajích, aby se tak dosáhlo vyváženého rozpočtu provincie. Zklamal však ve snaze nastartování separatistických tendencí, které by mohly vést k vyhlášení dalšího referenda a roku 2001 ho nahradil Bernard Landry (Archibald 2007).

Prohru Parti Québécois roku 2003 způsobilo odmítnutí smlouvy o sociální unii a zamítnutím přistoupit na Clarity Act. Nebýt těchto stanovisek, vláda Parti Québécois by si počínala dobře, jelikož řešila otázky jako je zdravotní péče, zvýšení pracovních míst, sociální politika a navíc se již neobjevovaly tak časté konfrontace mezi Québecem a federální vládou (Parisella 2003).

Po mnohaleté vládě premiérů z Parti Québécois nastoupil roku 2003 do vlády Jean Charest z Liberální strany, který dal novou naději federalismu, neboť již nechtěl řešit ústavní změny a stavět tak Québec do sporů na federální úrovni. Liberálové založili svoji kampaň na zlepšení zdravotní péče a otázku suverenity tak odsunuli do pozadí. Bylo načase začít řešit otázky ohledně životních standardů populace (Parisella 2003).

Vlády, které byly u moci v posledních letech, zajistily o postupný progres ve vývoji, ale stále zůstalo mnoho nevyřešených problémů, které v Québecu vznikly. To je dáno dlouhodobou prioritou řešení separace, které se vlády věnovaly. Pokroku, kterého se mělo tedy dosáhnout, se tehdejší premiér Jean Charest znamenitě zhostil, jelikož věděl, že jako premiér Québecu nese velkou zodpovědnost. Měl za cíl zastávat zájmy Québecu, ale také udržet dobré vztahy ve federaci. Této změně ve vládě, kdy Liberální strana vystřídala Parti Québécois, bylo kladeno mnoho očekávání ze strany federální vlády i samotných Québečanů, jelikož doufaly ve zlepšení kanadsko-québeckých vztahů. Obnovit spolupráci mezi provinciemi, ale i mezi provinciemi a federální vládou, bylo důležitou záležitostí, jelikož pokud v Kanadě budou panovat dobré vztahy, kanadská federace může prosperovat. (Parisella 2003).

V kanadském systému hraje klíčovou roli federální vláda, která má velkou zodpovědnost, aby jednala v národním zájmu a rovněž v zájmu všech provincií a teritorií. Její rozhodnutí se musejí týkat všech Kanadčanů. Vláda spravedlivě rozděluje zdroje tak, aby

provincie měly stejné podmínky k prosperitě, nesmí narušovat jurisdikci provincií a vždy hledat řešení, které je prospěšné pro všechny. Provincie naopak jednají v zájmu svých obyvatel, ale také přijímají národní zájmy jako by to byly zájmy jejich vlastní. Federálně-provinční vztahy jsou jakousi domácí diplomacií, což znamená, že provincie jsou suverénní, navzájem spolu spolupracují a rovněž kooperují s federální vládou. Aby takto nastavené vztahy mohly fungovat, musí se situace mezi nimi řešit, aby nedocházelo ke sporům. Jean Charest byl ostatními kritizován za to, že byl zatím nejsilnějším federalistickým lídrem. Ale tento jeho přístup se vyplatil, protože pod jeho vedením se vztah Québecu se zbytkem Kanady výrazně zlepšil (Parisella 2003).

V Québecu probíhala liberalizace ekonomiky, kterou dosavadní vlády podporovaly a za cíl si ji vzal i Jean Charest. Důvodem k tomuto směru je nutnost konkurenceschopnosti v obchodních podmínkách, které se stále mění. Jeho cílem bylo rovněž vyřešit fiskální nerovnováhu, se kterou se potýkají všechny provincie. Nedostatek finančních prostředků a služeb berou jako důvod jejich problémů, které se týkají zdravotnictví nebo ekonomického sektoru (Parisella 2003).

Jean Charest je horlivý federalista, který zcela chápal odlišnou politiku a kulturu Québecu podle níž se řídil. Jeho vláda byla ostře sledována opozicí, jenž si pečlivě hlídala, zda premiér splní své předvolební sliby. Proto si nemohl dovolit udělat nějakou chybu a musel se efektivně věnovat postupnému plnění slibů, které se týkaly zlepšení zdravotní péče, snížení daňového zatížení, vytvoření nových pracovních míst a dalších finančních záležitostí (Parisella 2003). Díky němu se Québec začal rychlým tempem rozvíjet, jelikož se postaral o velké investice do programu infrastruktury ve veřejném i soukromém sektoru a Québec tak nastartoval rychlý hospodářský růst (National Insurance Conference of Canada, nedatováno).

To, že po celém světě probíhala hospodářská krize, se v Québecu nijak nepromítlo. Charest a jeho vláda vedli jednu z nejprogressivnějších politik ve světě, která prosadila všestrannou denní péči, snížení daní pro střední třídu a flexibilní rodičovskou dovolenou. Snížila míru chudoby a ženy získaly větší možnosti na trhu práce díky odstranění

bariér, které jim bránily najít práci. Vláda dále zvýšila financování školství a zdravotnictví, což přispělo ke zlepšení životního standardu (National Insurance Conference of Canada, nedatováno).

Dále byl vytvořen plán pro udržitelný rozvoj severního Québecu, čímž vláda chtěla posílit vodní a větrné elektrárny jako nový způsob výroby energie, poněvadž si byla vědoma toho, jak je jaderná energie kritická. Chtěla tak provincii udržet na předních příčkách výroby čistých a obnovitelných zdrojů, jelikož se Québec stal světovým zastáncem životního prostředí. Charest byl také velmi aktivní na mezinárodní scéně. Jeho nejpozoruhodnější iniciativa v této oblasti bylo přesvědčit Kanadu a Evropskou unii, aby jednaly o rozsáhlém hospodářském partnerství (National Insurance Conference of Canada, nedatováno).

Příklady, které jsme si zde uvedly, nám jasně ukazují, že si Québečané zvolili správně, když zvolili tak rozhodného premiéra, jelikož bylo na čase, aby takováto progresivní změna nastala. Bylo žádoucí, aby se vztahy mezi federální a québeckou vládou uklidnily a Québec se začal soustředit na svůj rozvoj.

Ukončení vlády Liberální strany nesouvisí s tím, že by si lidé znovu našli cestu k separatismu, ale je to důvodem, že i Jean Charest si našel v lidu své odpůrce a to díky tomu, že chtěl zavést vyšší školní poplatky. Tento krok nebyl zaveden, aby někoho pobouřil, ale jako nutné opatření ke zlepšení financování vysokých škol, aby se docílilo zvýšení jejich standardu. Tato změna se ovšem nelíbila studentům, kteří v roce 2012 pořádali protesty. Díky vyššímu školnému si mnoho studentů vzdělání rozmyslelo a školy tak přišly o své studenty. Vysoké školy sice požadují vyšší investice, ale tuto ztrátu si nemohly dovolit. To může být důvodem proč Liberální stranu s Charestem po tak dlouhém úspěšném volebním období vystřídala Pauline Marois a Parti Québécois (Charbonneau 2012).

4.2. Volební neúspěchy Parti Québécois

V roce 2005 nastoupil do vedení stany André Boisclair, pro kterého bylo hlavním cílem podporovat separatismus a vyhlásit nové referendum. Díky tomu se podpora Parti

Québécois oproti předchozím letům snížila, jelikož občané tuto ideu nadále nesdíleli a u moci se tak držela Liberální strana (Archibald 2007).

Poslední řádné volby do jednokomorového parlamentu Québecu se konaly roku 2012 a k moci se dostala strana Parti Québécois v čele s Pauline Marois. Získala ovšem pouze 55 křesel, což vedlo k sestavení menšinové vlády a do opozice se postavila Liberální strana s 49 křesly (Panetta 2012). Toto vítězství však neznamenal vzestup separatistických tendencí, jelikož výzkumy veřejného mínění prokazují, že suverenitu zastává pouze 32% (Angus Reid Global 2012: 1).

Premiérka Pauline Maroisová měla jako hlavní cíl zabývat se narůstajícím dluhem, který Québec velice tíží, a najít na tento problém vhodné řešení. Nicméně v jejím povolebním proslovu také zazněla slova, která se týkala separace a nezávislosti Québecu. Nejednalo se však o okamžitý záměr, ale o dlouhodobější vize, kterých by premiérka chtěla postupem let dosáhnout. Jako překážka nového referenda o nezávislosti je však nemožnost rozhodnutí menšinové vlády o tomto vyhlášení, ke kterému by byla potřeba podpora ostatních stran v parlamentu (Panetta 2012).

Proti vyhlášení referenda nestojí pouze opozice, ale také útlum separatistického cílení občanů. To se musí v první řadě nastartovat, na což má Parti Québécois podle svého programu řešení. Data výzkumu veřejného mínění z roku 2014 ukázaly, že proti odtržení od Kanady stojí více než 60% voličů (CBC News 2014a). Plán k přilákání těchto voličů zpět na stranu nezávislosti měl být započat novými požadavky na federální vládu, jakými jsou větší autonomie v nových oblastech nebo například získání „québeckého občanství“, které by ztížilo imigrantům vstup do provincie. Ti by museli složit jazykové zkoušky, které by prokázaly jejich znalost francouzštiny. Pokud by federální vláda odmítla tyto požadavky splnit, lidé by se opět postavili za Parti Québécois a nezávislost (Panetta 2012).

Do provinčních voleb roku 2012 také zasáhla nová politická strana, která se nazývá Koaliční strana. Jako nováček na politické scéně se velice rychle uchytila a vyhrála 19 křesel v parlamentu. Své voliče si získala díky programu, jenž voliče zaujal. Zaměřila se na změny ve zdravotnictví či vzdělání, hospodářskou politiku nebo podporu místních

firem. O nezávislosti Québecu v programu nebyla zmínka, přestože její leader François Legault býval členem Parti Québécois a zastáncem suverenity. V posledních letech se však prohlásil za „Kanadana“, což nebrání faktu, že pro Québec chce jen to nejlepší (Panetta 2012).

Neuběhly celé dva roky a Pauline Maroisová vyhlásila předčasné volby do québeckého parlamentu se záměrem získat většinu. Nové volby však pro Parti Québécois skončily katastrofou, jelikož většinu v parlamentu získala Liberální strana se svým leaderem Philippem Coulliardem. Parti Québécois získala pouze 30 křesel a jen o 8 míst méně získala Strana Koaliční (CBC News 2014b). Voliči si tak zvolili namísto nového referenda řešení opravdových otázek, jako je zlepšení ekonomického sektoru.

Podle posledních údajů veřejného mínění (březen 2015) se v příštích volbách v roce 2018 stane vítězem opět Liberální strana. Výsledky by ale měly být hodně vyrovnané, jelikož voliči začínají vidět vhodnou alternativu v Koaliční straně. S Liberální stranou sympatizuje 29% respondentů, s Koaliční stranou 26% a s Parti Québécois 27% (Election Almanac, a).

4.3. Volební neúspěchy Blocu Québécois

Volby do Poslanecké sněmovny Kanady se naposledy konaly roku 2011. Jednalo se o předčasné volby, poněvadž premiéru Stephenovi Harperovi byla vyjádřena nedůvěra kvůli daňové politice. Jeho Konzervativní strana v předchozích volbách získávala pouze menšinu, proto se za 6 let konaly rovnou troje volby. V posledních volbách roku 2011 však zvítězila a dokonce získala většinu. Prohru zaznamenal Bloc Québécois, který získal pouze 4 křesla (Election Almanac, b).

Nově se ve volbách prosadila Národní demokratická strana (dále jen NDP), která získala 103 křesel. (Election Almanac, b) Tato sociálně-demokratická strana již existuje od roku 1961 a během let si své místo na politické scéně postupně vybudovala. Významnějších volebních úspěchů dosáhla až v 80. letech za vlády Eda Broadbenta, který vytvořil volební program zaměřený na prosperitu kanadské ekonomiky, což přineslo straně roku 1984 30 křesel v poslanecké sněmovně a roku 1988 dokonce 43 (Canada's NDP).

Až poslední volby přinesly velký zvrat a strana vytvořila oficiální opozici k většinové vládě Konzervativní strany. Takových výsledků strana dosáhla díky podpoře Québecu, kde byl leader strany Jack Layton velmi populární. Zde sice voliči tuto stranu upřednostnili před Blocem Québécois, ale v ostatních provinciích NDP jako primární volbu nevidí, přestože v minulosti úspěšně vládla v Saskatchewanu nebo Manitobě. Pokud by si Québečané zvolili nezávislost, došlo by k jednání v rámci Kanady, kde by se NDP angažovala ve prospěch Québecu, což je důvod podpory jeho občanů (Caplan 2014).

Bloc Québécois na federální úrovni ztratil svoji podporu. Svoji kampaň zakládá pouze na zájmech Québecu, což vede k nezájmu ostatních provincií. Navíc ztrácí podporu i v samotném Québecu, neboť se zaměřuje pouze na separatismus a na otázky, které se od jeho založení roku 1991 v mnohém nezměnily (PDCA 2014).

Volby, které se mají konat roku 2015, pravděpodobně přinesou změny. Dle šetření se do čela poslanecké sněmovny postaví Liberální strana, za kterou v těsné blízkosti bude stát strana Konzervativní. NDP se stále udrží v lepší pozici, než bude mít Bloc Québécois. Ta nemá voličskou podporu ani v Québecu, kde se obyvatelé přiklání k volbě Liberální strany nebo NDP (Ekos Politics 2015).

4.4. Nová sociální hnutí

S útlumem separatistických tendencí přišla na pořadí nová témata sociálních hnutí, která se týkají sociální spravedlnosti, přerozdělení bohatství či boji proti chudobě. Dosavadní vlády Parti Québécois a Liberální strany se o tuto problematiku nestaraly, spíše naopak prováděly snižování výdajů na welfare state a oslabovaly odbory (Changfoot - Cullen 2011: 770). Québec podle průzkumů Montrealské obchodní univerzity HEC směřuje k tomu být nejchudší provincií Kanady. O vysokých daních víme již z předchozí kapitoly, nicméně ke zhoršení situace přispívá i zvyšování životních nákladů jako jsou ceny potravin a bydlení, které v Québecu neustále rostou. Příčinou tohoto trendu je nízká participace lidí ve výrobním procesu, kratší pracovní doba a brzký odchod do důchodu než je v ostatních provinciích Kanady zvykem (CBC News 2012).

Na politické scéně se díky těmto tématům vytvořila nová strana Québec Solidaire, která si vzala za úkol řešit sociální spravedlnost (Changfoot – Cullen 2011: 770). Svě voliče si nicméně nezískala, neboť její mandát nikdy nebyl vyšší než 3 křesla v parlamentu (Election Almanac 2014b).

5. Demografické změny

V Québecu žije kolem 7 828 357 obyvatel, což je přibližně 24% obyvatelstva Kanady. Soustřeďuje se zde okolo 4/5 frankofonních občanů celé Kanady. Obyvatelé jsou převážně potomci francouzských kolonizátorů, v menší míře pak britští přistěhovalci, imigrovaní Evropané a domorodé národy (Institut de la statistique du Québec 2014b: 10–15; Behiels 2014).

Většina obyvatel je frankofonních, proto je Québec provincií, kde je úředním jazykem francouzština. Přesto anglofonní obyvatelé mají nárok například na vzdělání či poskytnutí zdravotní péče ve svém jazyce. Anglofonní obyvatelstvo převažuje v největším městě provincie, v Montrealu (Institut de la statistique du Québec 2014b: 14).

5.1. Fenomén stárnutí

Jedním z problémů Québecu je fenomén stárnutí. Podle statistik se očekává, že v roce 2051 počet starších lidí značně vzroste. Už dnes je nejvíce lidí ve věku 45-64 let. Ruku v ruce s nárůstem starších lidí se zvyšuje i počet úmrtí. V roce 2006 byl počet mrtvých 54 434 a v roce 2012 již 60.800. Oproti výši úmrtnosti se kvantum narozených dětí pohybuje jen přes hranici 80 000 za rok (Institut de la statistique du Québec 2014b: 10–11).

Stárnutí obyvatelstva je problémem pro ekonomiku i politiku. S narůstajícím počtem starších lidí bude ubývat počet pracujících a tudíž plátců daní a ve větší míře budou přibývat výdaje na zdravotnictví. Následkem tohoto fenoménu budou nižší příjmy a vyšší výdaje z provinčního rozpočtu. Proto by měla vláda přijít s opatřeními, jako jsou zvýšení daní nebo omezení veřejných služeb (Simpson 2014). Tento krok však bude vůči dalším generacím nespravedlivý a zajisté způsobí velkou nespokojenost.

Stárnutí je odraženo i ve volební účasti, která se stále drží na vysoké úrovni, ale je znám postupný úbytek odevzdaných hlasů. Starší lidé se nemohou účastnit voleb, jelikož mají zdravotní potíže nebo sníženou pohyblivost. Volebního procesu se tak účastní stále méně občanů (Leclerc 2004). Toto dokazují i údaje z provinčních voleb roku 2012, kterých se lidé starší věku 64 let účastnili jen v malé míře. A jak už bylo řečeno, těchto lidí stále přibývá. Navíc starší lidé nezastávají myšlenku nezávislého Québecu. Přiklání se spíše k „suverénnímu přidružení“ nebo eventualitě decentralizované federace (Ekos Politics 2012: 12–13; Angus Reid Global 2012: 3).

Tímto trendem ubývá skupina lidí kolem 30 let, která je voličskou základnou pro separatistické strany. Například strana Parti Québécois, která byla u mladých lidí velmi populární, tím ztrácí své voliče. (Archibald 2007).

5.2. Velký příliv imigrantů

Québec uzavřel zvláštní dohodu s vládou Kanady o přistěhovalectví. Provincie si tak vytváří vlastní pravidla pro výběr přistěhovalců. Již od roku 1867 spravuje svoji imigrační a integrační politiku. Podle québecko-kanadské dohody McDougall-Gagnon-Tremblay Agreement z roku 1991 si Québec vybírá imigranty pomocí imigračních úřadů v zahraničí, stanovuje si vlastní kvóty a zodpovídá za celý proces (Fiřtová 2008:73–74).

Québec byl v minulosti z hlediska imigrace uzavřený. Stavěl se proti zákonu o multikulturalismu, který byl v Kanadě přijat 1971. Namísto přijetí této politiky si budoval svoji integrační politiku interkulturalismu. Québečtí nacionalisté brali multikulturalismus jako znehodnocení specifického postavení provincie, protože do té doby byla Kanada postavena na "dvoukulturní" podstatě (Fiřtová 2008:74–75). Důvodem k tomuto odmítnutí byl strach z velkého přílivu anglicky mluvícího obyvatelstva, neboť by to ještě více posílilo anglofonní část obyvatelstva. Velká vlna imigrantů by navíc mohla způsobit nárůst nezaměstnanosti.

Politika interkulturalismu je zapsána v prohlášení z roku 1990 nazvaném Budovat Québec společně: vládní rozhodnutí v oblasti imigrace a integrace. Imigrace měla posílit francouzské obyvatelstvo tak, aby byl zachován francouzský charakter provincie, jazyk

a kultura. Mělo se tak docílit toho, že nově příchozí budou stát za otázkou separatismu a nepřikloní se na stranu opozice. Tato politika otevřela Québec světu, tím způsobem aby frankofonní kultura nebyla ohrožena a dosáhlo se ekonomické prosperity (Fiřtová 2008:75).

Lidé, kteří se chtějí usadit natrvalo v Québecu, musejí projít imigrační procesem. Podají řádnou žádost, odevzdají příslušné dokumenty a zaplatí poplatek. Při zkoušce ze znalosti jazyka se klade velký důraz na francouzštinu. Žadatel tuto zkoušku může složit i v jazyce anglickém, ale přijde o lepší ohodnocení, kterého by dosáhl úspěšným z jazyka francouzského. Ministerstvo přistěhovalectví a kulturních společenství (MICC) rozhodne, zda je žádost v pořádku a zda je člověk vhodným kandidátem. Pokud žadatel uspěje, získá Certificat de Sélection du Québec (CSQ), který umožňuje žádat o trvalý pobyt. Pokud se tak nestane, žadatel může požadovat přezkoumání jeho případu, které povede k pohovoru, jenž může skončit kladným vyřízením (Immigration, Diversité et Inclusion, Québec).

Zákonem č. 101 z roku 1977 byla francouzština přijata jako oficiální jazyk Québecu. Měla být nástrojem integrace a udržet jednotu společnosti. Zákonem měl být vyvinut tlak na přistěhovalce k učení, používání nebo alespoň akceptování tohoto jazyka. Národní průzkum domácností z roku 2011 ukazuje, že 79,2% všech imigrantů mluví francouzsky, 67,2% anglicky a polovina přistěhovalců hovoří oběma jazyky (Ministère de l'Immigration, de la Diversité et de l'Inclusion 2014: 2). Používání francouzského jazyka pro přistěhovalce není překážkou, aby zde rozšiřovali svoji kulturu. Problémy mají spíše než jazykový nábožensko-kulturní charakter. Vytvářejí se zde náboženské menšiny. Rozšiřuje se zde buddhismus, sikhismus, hinduismus a islám (Fiřtová 2008: 86).

Každý rok Québec čelí velké vlně imigrace a je tedy oblíbeným cílovým místem imigrantů. V roce 2012 provincie přijala 55 036 přistěhovalců z Evropy, Afriky, Latinské Ameriky a Oceánie, což zvyšuje počet nových nábožensko-kulturních zvyků. Zvláště město Montreal je dnes již multikulturním městem (Institut de la statistique du Québec 2014b: 12–13).

Tyto skupiny přistěhovalců měly nemalý podíl na tom, že i po posledním referendu o nezávislosti roku 1995 zůstal Québec součástí Kanady. Tito lidé se přiklánějí k příslušnosti Kanady a nemají pocit národní sounáležitosti s Québecem (Fířtová 2008: 90). Podle Národního průzkumu domácností 2011 dosahují viditelné menšiny 11,0%, což je velký nárůst ve srovnání s rokem 2006, kdy to bylo pouze 8,8% (Ministère de l'Immigration, de la Diversité et de l'Inclusion 2014: 3).

5.3. Původní obyvatelé

Mezi původní obyvatele patří Inuité a indiánské kmeny, se kterými vláda Québecu udržovala dobré vztahy. Zhoršení nastalo až kvůli výstavbě vodního projektu James Bay, který zasáhl do jejich území a se kterým kmeny nesouhlasily. Vztahy se navíc přišťřily díky otázce nezávislosti. Původní kmeny québecký separatismus nepodpořily a v referendech se vyjádřily proti (Wherrett 1996).

Kmen Crees a Inuité se nechtějí stát součástí nového suverénního státu. Pokud by došlo k odtržení, tito lidé by to považovali jako porušení základních lidských práv a svobod. Mají právo na sebeurčení a chtějí zůstat součástí Kanady. To se potvrdilo, když vyhlásili vlastní referendum, ve kterém se většina vyjádřila pro setrvání ve federaci (Wherrett 1996).

V období před referendem roku 1995 byli aktivní v rámci Québecu, ale také na národní úrovni. Aby zabránili odtržení, vydali studii o tom, jaká jsou jejich práva. Studie byla reakcí na připojení James Bay Cree a jiných domorodých tradičních území z roků 1898 a 1912, které byly v nesouladu s jejich právy (Wherrett 1996). Nyní se budoucnost jejich území řeší znovu, ale kmeny si o svém osudu chtějí rozhodnout samy.

Každý kmen má rozdílný způsob života, vyznává různé hodnoty a zachovává jiné zvyky. Proto je pochopitelné, že i tyto kmeny již několikrát žádaly o vytvoření autonomie. To se podařilo zatím pouze kmeni Nisga, který od vlády získal určitou míru samosprávy, a který se tak stal příkladem pro další skupiny původních obyvatel z celé Kanady (Rovná 1996: 87–88).

Ze strany vlády jim bylo poskytnuto 190 milionů dolarů a navíc získaly pravomoci k vlastnictví a využívání 1 930 km² půdy, k zřízení místního daňového systému, zdravotnictví, sociálních služeb, vzdělávacího systému, policie i soudů (Rovná 1996: 88). Snahy Québecu o nezávislost vyvolávají u kmenů obavy ze ztráty těchto pravomocí. V případě nezávislosti Québecu by se původní kmeny staly součástí nového státu. Tím by se musely podřítit nové vládě a ztratily by nárok na vlastní samosprávu, kterou jim Kanadská federální vláda poskytla.

Dalším problémem je zmíněné právo na sebeurčení. Lidé z těchto kmenů mají pocit sociálního vyloučení, protože jsou hájeny zájmy pouze ostatních obyvatel Kanady. Nemají na své straně žádnou politickou stranu, která by zastávala jejich názory. Cítí se tak diskriminováni, jelikož jsou vyloučeni z federálního a provinčního procesu voleb a nemohou rozhodovat o svém osudu (Nepton 2014).

Na severu Québecu je nejnižší volební účast, jelikož domorodí lidé se neúčastní voleb z důvodu nezájmu politických stran o jejich problematiku. Vláda se nezajímá o to, aby pro tuto část populace byl ve městech a v severních komunitách zachován určitý životní standard. Hlavními záležitostmi jsou bydlení, sociální služby a zdravotní péče, které na severu Kanady zaostávají. Těmito tématy se žádná strana nezabývá (Nepton 2014).

Jediné, do čeho kmeny mohou opravdu zasahovat, je nezávislost Québecu. V tomto případě si kmeny vždy zvolí možnost zůstat součástí Kanady. Inuité, Crees a Mohawks odmítají být součástí samostatného Québecu. Přesto se najdou někteří z domorodců, kteří jsou pro oddělení, ale jedná se pouze o výjimky. Ti zastávají myšlenku demokratického systému poměrného zastoupení, který by podle nich byl nejlepší variantou (Nepton 2014).

6. Ekonomické vlivy na útlum separatismu

Québec je ekonomicky velmi silná provincie Kanady. Ve velké míře se zde využívají přírodní zdroje, kterých je zde značné množství. Těží se zde nikl, zinek, železo,

stříbro, zlato a mnoho nerostných surovin a stavebních materiálů. Tyto materiály si Québec distribuuje sám a ve velké míře je vyváží (Québec Portal).

Dalším bohatstvím jsou lesy, proto je zde značně rozšířené lesnictví. V tomto odvětví je zaměstnáno velké množství lidí a jedná se o jeden z hlavních pilířů ekonomiky. Těží se zde dřevo, ze kterého se vyrábí papír a buničina. A rovněž jsou lesy využívány k lovu zvěře nebo jako turistické lákadlo (Québec Portal).

Dnes je Québec znám svou vysokou úrovní na výzkumném a vědeckém poli, s čímž souvisí nové high-tech technologie. Díky nim získal Québec mezinárodní uznání za jeho vývoj vodních elektráren, které produkují velké množství čisté nízkonákladové energie. Asi 97% elektrické energie se vyrábí z obnovitelných zdrojů. Díky know-how se výroba energie stále zefektivňuje a Québec zakládá i jiné zdroje energií jako jsou větrné nebo solární elektrárny (Québec Portal).

Mezi známá odvětví, které se zde rozvíjejí, patří informační technologie a komunikace, technologie pro práce na moři, vědy o přírodním průmyslu, letecký průmysl, technické textilie, cestovní ruch nebo výroba nábytku (Québec Portal).

Kvůli tak široké škále výrobků nastává problém v otázce separace. Québec v rámci Kanady vyváží své výrobky a zboží do mnoha zemí a také do ostatních provincií Kanady. Díky Severoamerické dohodě o volném obchodu a hospodářské a obchodní dohodě CETA může Québec obchodovat s ostatními státy, přičemž nemusí platit clo. Jako nezávislý stát by neměl žádnou záruku přistoupení do těchto dohod a clo by tak zatížilo obchod. Zahraniční trhy jsou také nezbytné k růstu québeckých firem. Díky těmto trhům je větší spektrum podnikatelských příležitostí, které podporují růst a diverzifikaci výroby. Pomáhají též vytvářet nová pracovní místa (Québec Portal).

Velké množství zboží vyrobeného zde putuje za hranice Kanady nebo do ostatních provincií v Kanadě. V roce 2013 byla hodnota exportovaného zboží do USA 46,317.5 milionů dolarů. Do Číny se vyvezlo zboží v hodnotě 2,597.4 milionů dolarů. Do Francie, Německa a Nizozemska pak přes 1,000.0 milion dolarů. Ve velkých částkách se do Québecu také zboží a výrobky dovážejí (Institut de la statistique du Québec 2014b: 42).

Otázka přerušování vývozu a dovozu z těchto území se řešila již při konaných referendech. Parti Québécois si byla vědoma, že o tyto obchodní vztahy nemůže přijít, protože by to znamenalo ekonomickou stagnaci. Proto byl v obou referendech vyjednáán dodatek o obchodních vztazích s Kanadou v případě vyhlášení nezávislosti. Nešlo o to se pouze odtrhnout, ale uchovat obchodní vztahy se zbytkem Kanady ve stejné míře. Tento dodatek však ostatní provincie potvrdily. Proto se obyvatelé Québecu obávali, co jim budoucí nezávislost přinese a raději volili možnost setrvání ve federaci. Ani vývoz do ostatních zemí nebyl nijak jistý, protože nevěděli, jak by ostatní země posuzovaly Québec jako nový suverénní stát. A kupříkladu těžební průmysl je výrazně závislý na obchodu s USA (Villarreal 2012).

V posledních letech můžeme zaznamenat ekonomický růst. Ten se projevuje rostoucím HDP. Během let 2004 - 2013 vykázal Québec růst svého HDP z 208 643 milionů dolarů na 353 003 milionů dolarů (Institut de la statistique du Québec 2014a). A předpokládá se i další nárůst a to o 1,9% již v roce 2014. (Finances et Économie 2014: 1). Vytváří téměř 20 % ekonomiky celé Kanady (Velvyslanectví České Republiky v Ottawě). Nárůst není nijak závratný, ale pro ekonomiku je velice důležitý v jakékoliv míře. Úspěchu se rovněž dosáhlo ve snížení nezaměstnanosti. Ta byla v roce 1998 10,2% a nyní (tedy v roce 2015) se podle posledních údajů pohybuje kolem 7,4% (Statistics Canada; Weber – Templeman 1998b: 57).

6.1. Narůstající zadlužení provincie

Ekonomika Québecu sice narůstá, ale s tím také roste velký vládní dluh, který je nejvyšší ze všech kanadských provincií. Roku 2004 činil tento dluh 99 milionů dolarů a v průběhu 10 let dosáhl 197 098 milionů dolarů, což je 54,3% HDP. Na každého člověka v Québecu tak připadá 22.230 dolarů dluhu (Finances Québec, a; Lamman – Palacios – MacIntyre – Ren 2015: 3–5). To je jeden z důvodů, proč se obyvatelé Québecu soustředí na jiné záležitosti, než je separace. Jsou vysokým dluhem znepokojeni a chtějí, aby byl vyřešen. S poklesem křivky separatistických tendencí obyvatel, narůstá křivka výše dluhu (Ekos Politics 2012: 7).

Tento dluh ale není jediný problém, který musí být vyřešen. Dalším úkolem je řešení zastaralosti a neefektivnosti daňového systému, především snížení vysoké daně z příjmů fyzických osob. Tyto daně pro rodinu žijící v Québecu znamenají až 45% příjmů (Speer, Lammam 2014). Vysoké daně nemají vliv pouze na rodiny, ale rovněž na odliv investorů a kvalifikované pracovní síly. K tomu taktéž přispívají rostoucí úrokové sazby, které mají negativní vliv na ekonomiku, protože zvyšují náklady půjček v soukromém sektoru (Lammam – Palacios – MacIntyre – Ren 2015: 5). A tím, že je Québec známým high-tech centrem, si tento odliv investorů nemůže dovolit. O tom však více v následující kapitole.

Za zadlužení mohou vlády, které se dobrovolně rozhodly poskytovat dávky a služby. Nejvyšší výdaje se týkají zdravotní péče a penzijního programu. Finance do nich plynou z veřejných příjmů nebo například z daní z příjmů. Aby tyto programy mohly nadále fungovat a uchovaly se na stejné úrovni, vlády zvyšovaly daň z příjmů, která se tak stala jednou z nejvyšších v Kanadě. Eventuálně snižovaly náklady v jiných programech (Fraser Institute 2014: 18). Podle rozpočtového plánu na rok 2015/2016 vláda vydá téměř 50% výdajů do těchto oblastí (Finances Québec, d). Dalšími faktory, které napomáhají k růstu dluhu, jsou investice do dlouhodobých aktiv (např. silnice), a deficitní výdaje (Finances Québec, b).

Velké finanční výdaje také putují do školství. Vzdělávací systém si Québec plně řídí sám a štědře ho financuje. Plánované výdaje z rozpočtu 2015/2016 jsou 25,5%, což činí 16 926 milionů dolarů (Finances Québec, d). Tyto výdaje sice navyšují dluh, ale školství jde ruku v ruce s vývojem nových technologií a hospodářských odvětví. Díky vysokému vzdělání se v Québecu soustředí kvalifikovaná pracovní síla, která v těchto oblastech více než potřebná (Québec Portal).

Dluh během let narůstal, tím jak plynuly velké částky peněz do těchto zmíněných služeb. Tyto výdaje se staly vyššími, než byla hodnota příjmů a takovýto stav není dlouho udržitelný. Vlády nepřijaly žádné efektivní řešení, které by tento palčivý problém s narůstajícím dluhem potlačilo. Z obav o ztrátu svých voličů se neodhodlaly k reformám, které by znamenaly škrty ve výdajích na veřejné služby, jejichž kvalita by se

rapidně snížila. Jako druhá možnost snížení dluhu se nabízí zvýšení daní. S touto variantou se lidé taktéž nesmíří. Proto je pro vládu opravdu těžké najít řešení. Navíc můžeme předpokládat, že díky stárnutí obyvatelstva bude zdravotní péče více a více potřeba a výdaje se tedy budou muset i nadále zvyšovat.

Nejvíce přijatelnou možností snížení vládního dluhu měl být Generační fond, který vláda založila roku 2006. Je financován ze zisků vodních energetických zdrojů a má být z něho dluh postupně splácen. Nyní se dluh pohybuje okolo 50% a dle výpočtů by měl být dluh k roku 2026 snížen na 45% HDP. Požadované výsledky přinesou až následující roky (Finances Québec, c).

Snad radikálnější a efektivní řešení přinese nynější premiér Philippe Couillard. Ten by měl zavést reformy, které povedou k úspěšnému vyrovnání vládního dluhu, snížení vysokých daní i omezení deficitních výdajů. Tato opatření povedou ke stabilizaci rozpočtu, ale pravděpodobně se setkají s nelibostí obyvatel, neboť nezbytné jsou velké škrtky ve výdajích na zdravotnictví (Speer, Lamnam 2014).

Podle sestaveného rozpočtového plánu na rok 2015/2016 dojde k vyrovnání výdajů a příjmů. Snížením zmiňovaných nákladů na zdravotnictví a školství se rozpočet dostane do schodku a můžeme tak očekávat zlepšení v postupném vyrovnávání dluhu. Přispět by k tomu mělo i financování výše zmíněného Generačního fondu. Dalším plánovaným krokem bude podpora alternativních finančních zdrojů. K tomu pomůže redukce daňového systému, která vytvoří příznivé prostředí pro investory. Mělo by se tím docílit hospodářského růstu, který se každým rokem zvyšuje byť o pouhá procenta. Nepředpokládá se rychlý účinek, ale jedná se pouze o nutný začátek dlouhodobého procesu (Lamnam – Palacios – MacIntyre – Ren 2015: 5–6; Finances Québec, d).

6.2. Nutnost investorů k prosperitě ekonomického sektoru

Pro dostatečný růst ekonomiky je pro provincii nutné přilákat dostatečný počet investorů, jelikož vláda nemůže do tohoto sektoru vynakládat finanční prostředky sama. Finance získané z jiných zdrojů je možné použít v různých oblastech a ušetřené prostředky vládního rozpočtu mohou sloužit ke splácení dluhu.

Proto jsou investoři nezbytnou součástí odvětví vývoje a výzkumu (dále jen R&D, tj. Research and Development). V provincii investují zejména zahraniční společnosti či jednotlivci a financuje je samotná vláda tím, že jim poskytuje daňové úlevy. Soustřeďuje se zde 40% firem zaměřených pouze na R&D a pro představu v roce 2011 vynaložily tyto firmy do tohoto odvětví 53% výdajů. Oproti tomu vláda pouhých 23,5%, zahraniční investoři 6%, neziskové organizace 3,1% a akademici 14,5% financí (Institut de la statistique du Québec 2014b: 39; Investissement Québec: 5) Centrem pro tuto oblast je Montreal. Zde se nachází nejvíce firem a výzkumných institucí (Velvyslanectví České Republiky v Ottawě).

Roku 1988 byl v Québecu založen první technologický park, který se nazývá Québec Metro High Tech Park. Ten vytváří nové vědecké objevy a následně produkuje jejich výsledky, ze kterých pak profituje. Spolupracuje s vládou, univerzitami a podnikateli, kteří si v parku zřizují sídla svých společností. (Québec Metro High Tech Park).

Investory Québec láká svou daňovou dostupností a stabilním dynamickým podnikatelským prostředím. Kromě investic do R&D je možné investovat do energetiky, industrializace nebo různých průmyslových odvětví (Investissement Québec: 6–10). Mezi klíčové sektory patří mikroelektronika, optika, fotonika či biotechnologie (Velvyslanectví České Republiky v Ottawě) Vysoké částky plynou také do high-tech průmyslu, strojírenství a hutnictví. Mezi nejvyváženější produkty patří letadla, hliníkové slitiny, železné rudy, koncentráty nebo různé druhy papírů (Institut de la statistique du Québec 2014b: 42)

Održení od Kanady by způsobilo odliv kanadských i zahraničních investorů z důvodu nepříznivého daňového systému a striktních jazykových zákonů, které by omezily širokou škálu zahraničních firem (Weber – Templeman 1998a: 60).

Ve městech Québec a Montreal se taktéž nachází mnoho univerzit, které studenty připravují na práci v těchto oborech. Jednou z nich je například Montrealská univerzita, která je známá pro své výzkumné oddělení (Millar – Ajadi 2013). Každý rok vystuduje v provincii kolem 40 000 studentů. (Investissement Québec: 5).

Prestiž québeckých škol stoupá a je o zdejší obory velký zájem. V roce 2004 bylo také zaregistrováno 25 472 zahraničních studentů, v roce 2010 již 32 225 a jejich počet každým rokem stoupá. Větší počet těchto studentů ze zahraničí má už jen Britská Kolumbie nebo Ontário (Foreign Affairs, Trade and Development Canada). S přírůsten těchto studentů souvisí útlum separatismu, jelikož podle výzkumu absolventi univerzit nesouhlasí s odtržením Québecu od Kanady. Díky ústavnímu dodatku mají nárok na výběr studia ve francouzštině či v angličtině. Pokud by nezávislost vyšla v platnost, platil by pro Québec striktní jazykový zákon, který by pro studium prosadil používání pouze francouzského jazyka a způsobil by tak odliv anglicky mluvících studentů. (Weber – Templeman 1998a: 60).

Dle průzkumů veřejného mínění z roku 2012 se studenti univerzit v porovnání se žáky základních a středních škol nejméně přiklánějí k volbě separatistické strany Parti Québécois. Při otázce budoucího postavení Québecu se velká část vysokoškolských studentů přiklonila k možnosti decentralizované federace (Ekos Politics 2012: 12–13).

7. Závěr:

Québec je svým separatistickým hnutím znám již od 60. let minulého století. První vlna útlumu nastala po neúspěšném referendu v 80. letech, kdy se k moci dostala Liberální strana v čele s Robertem Bourasou. V té době proběhly konference Meech Lake a Charlottetown, snažící se přiznat Québecu "zvláštní postavení", což mělo uklidnit nespokojenost občanů a vést k útlumu separatistických tendencí. K ratifikaci výše uvedených dohod však nedošlo a to následně vedlo k dalšímu nárůstu podpory separatismu.

Tato podpora natolik vzrostla, že došlo k vyhlášení dalšího referenda, ve kterém byl výsledek pro zůstání součástí federace velmi těsný. V tomto referendu však můžeme vidět nevýhody, které z tohoto odtržení plynuly, například velké výdaje k založení nezávislého státu a ztracení obchodních vztahů, které Québec udržuje v rámci Kanady. Proti odtržení se postavili původní obyvatelé, kteří se nechtěli podřizovat nové vládě a nacionalisté, jenž nebyli stoprocentně přesvědčeni o správnosti secese, ale chtěli pouze dosáhnout ústavních změn. Ty byly přislíbeny tehdejším kanadským premiérem Jeanem Chrétienem, který uznal Québecu „zvláštní postavení“ a získal tyto nejisté nacionalisty na stranu federace. Pokud by samotná otázka položená v referendu zněla jinak, proti odtržení by se postavilo ještě více lidí, jelikož budoucnost nezávislého Québecu by byla nejistá.

Separatistické tendence rostly až do roku 1998, kdy Nejvyšší ústavní soud Kanady přezkoumal možnost jednostranného vyhlášení nezávislosti v rámci federace a prohlásil ji za nemožnou. Stalo se tak díky matoucím otázkám, které byly položeny v uskutečněných referendech. Frankofonnímu obyvatelstvu však musela být dána možnost si o svém osudu rozhodnout, k čemuž byl ratifikován Clarity Act. Ačkoliv by se dala čekat nová vlna nespokojenosti, od tohoto roku separatistické tendence utichají.

Spory mezi anglofonními a frankofonními obyvateli přetrvávají od 18. století. Aby se tyto vyostřené vztahy zlepšily, federální vláda se po celý čas snažila o vytvoření mnoha ústupků, jako jsou nové zákony a dodatky k ústavě, které předávají větší autonomii směrem k provinciím. Názorným příkladem je vlastní imigrační či vzdělávací systém Québecu nebo Zákon č. 101. Po uplynulých událostech občané ve výzkumech

veřejného mínění prohlašovali, že již nechtějí další referendum, jelikož jsou unaveni stálými ústavními změnami.

S útlumem separatistických tendencí přišel i útlum podpory separatistických stran, které se v posledních volbách, jak na provinční úrovni, tak na té federální setkávají s neúspěchem. V letech 2003 až 2012 vládla v Québecu Liberální strana v čele s Jeanem Charestem, který nechtěl vést další spory na federální úrovni a snažil o zlepšení québecko-kanadských vztahů, aby prosperovaly obě strany. Přestože byl Jean Charest silným federalistou, jednal vždy v rámci zájmů Québecu. Prosadil reformy, které zlepšily hospodářský růst, životní standardy či sociální služby. U obyvatel si však také našel odpůrce zvýšením školného, které vyvolalo řadu studentských protestů, což následně vedlo ke zvolení Parti Québécois v čele s Pauline Marois. Ta se díky sestavené menšinové vládě moci udržela pouze 2 roky a následně ji vystřídala opět Strana liberální se svým leaderem Philippem Couillardem.

Jako nová alternativní volba na provinční úrovni se stala pro québecké voliče Koa-liční strana, která se vyhlášení nového referenda nebrání, ale nechce se jím zabývat nyní, když jsou na pořadí přednější témata. Tato nová politická strana v posledních provinčních volbách získala 19 křesel parlamentu a ve volbách 2018 je očekáván i další nárůst mandátů. Stejnou alternativu si voliči našli i na federální úrovni, kde ji vidí v NDP. Jelikož se Bloc Québécois zabývá stále stejnými tématy, jako tomu bylo při jeho založení a nepřináší nic nového, ztrácí svoji podporu ve prospěch NDP, která do jisté míry Québec podporuje vzhledem k Clarity Act.

Jako faktor oslabující separatismus jsme uvedly nová sociální hnutí, které z části nahrazují hnutí separatistické. Lidé upřednostňují vládu, která se zabývá jejich sociálními jistotami a spravedlností před vládou, která prosazuje nezávislost. Doposud tomu bylo spíše naopak, jelikož se dosavadní vlády o sociální politikou příliš nestaraly, a proto se také na politické scéně objevila nová strana Québec Solidaire.

Dalšími faktory jsou ekonomické a demografické změny, které jsou spolu provázané. Québec sice ekonomicky roste, ale vytváří se zde stále větší vládní dluh. Proto se musí snížit vysoké výdaje na zdravotnictví či školství nebo zvýšit daně. Ani jedno

z těchto řešení není vyhovující, jelikož se občané nechtějí vzdát poskytovaných služeb a na druhou stranu nechtějí další zvyšování daní. Zvýšením daní by navíc nastal odliv zahraničních investorů, neboť by se tím pro ně vytvořilo finančně nevýhodné prostředí. To si Québecané také nemohou dovolit vzhledem k tomu, že investoři jsou potřebnou součástí k růstu ekonomiky. S fenoménem stárnutí, který se nyní v Québecu projevuje, se tento problém ještě ztíží, jelikož se výdaje na zdravotnictví budou během let nadále zvyšovat, zatímco plátců daní bude ubývat. Takovýto trend je neudržitelný, proto by vlády měly přijít s nějakým efektivnějším řešením. Snad nynější vláda Philippa Couillarda zavede reformy, kterými se dosáhne postupného zlepšení.

S přibývajícím počtem starých lidí také souvisí útlum podpory separatistických stran. Volební účast se snižuje díky zdravotním překážkám, které starým lidem brání k odevzdání svých voličských hlasů. A také ubývá věková skupina, která tyto separatistické strany pravidelně volila. Parti Québécois a Bloc Québécois jsou příhodnou volbou pro mladší věkovou kategorii, která se nebojí změn.

Další příčinou, která stojí za útlumem separatismu, jsou velké vlny imigrantů pro které je Québec oblíbenou destinací. Oblíbenost je známkou prestižních univerzit a high-tech centra, kterým se Québec stal. Na jednu stranu jsou imigranti důležitou součástí, jelikož otevřené dveře pro vstup do provincie mají špičkoví pracovníci a zahraniční studenti, kteří se následně stávají pracovní silou tolik potřebnou pro rostoucí odvětví R&D. Na druhou stranu tyto velké vlny imigrace utvářejí nové náboženské kultury, narůstá anglofonní menšina a přirůstají ostatní rasové menšiny, které se staví na stranu federace, jelikož nezastávají québecké cítění. Tomuto trendu nezamezí ani důraz na francouzský jazyk, který měl za úkol zachovat francouzskou kulturu a celkový charakter provincie.

Proti separaci také stojí původní kmeny, které se nechtějí podřizovat nové vládě, jelikož se jejich budoucnost v nezávislém Québecu zdá být nejasná. To je dáno tím, že se québecké vlády o jejich problémy nestarají. Některé z kmenů navíc dostaly od kanadské vlády větší autonomii, o kterou by mohly v rámci samostatného Québecu přijít.

Neméně také k útlumu přispívá otázka budoucích obchodních vztahů Québecu. Jako velký vývozce široké škály výrobků a zboží, ať už se jedná o letadla, papíry, nerostné suroviny či mikroelektroniku, Québec nemůže přijít o své obchodní partnery. Při vyhlášení referend se vládnoucí Parti Québécois snažila o navázání obchodních vztahů se zbytkem Kanady, aby tak zaručila určitou míru vývozu, avšak tyto pokusy se nenaplnily a obchodní vztahy tak zůstaly nejisté. Není rovněž jisté, jak by se k novému suverénnímu státu postavily ostatní země a zda-li by mohl Québec přistoupit k dohodám jako je NAFTA či CETA, aby měl tak zaručen volný obchod.

Výše uvedené příznaky vypovídají o útlumu québeckého separatismu, který byl svého času nejsilnější na západě. V posledních letech se tyto tendence drží pouze přes hranici 20% a můžeme jen hádat, zda tyto tendence v budoucnosti znovu ožijí či úplně zaniknou.

Seznam zdrojů a použité literatury:

Angus Reid Global (2012). *Appetite for Sovereignty Remains Lukewarm in Quebec* (http://angusreidglobal.com/wp-content/uploads/2012/11/2012.11.21_Quebec_CAN.pdf, 27. 3. 2015), s. 1–3.

Archibald, Clinton (2007). Parti Québécois. *Historica Canada*. 27. 4. 2007 (<http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/parti-quebecois/>, 11. 2. 2015).

Behiels, Michael D. (2014). Quebec, Province, Kanada. *Encyclopaedia Britannica* (<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/486652/Quebec>, 29. 12. 2014).

Bélanger, Claude (2000). The Quiet Revolution. *Marianopolis College* (<http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/events/quiet.htm>, 12. 2. 2015).

Bélanger, Claude (2003). Biographies of Prominent Quebec Historical Figures. Maurice Duplessis (1890 - 1959). *Marianopolis College* (<http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/bios/duplessi.htm>, 9. 2. 2015).

Canada's NDP. *History* (<http://www.ndp.ca/history>, 27. 3. 2015).

Caplan, Gerard (2014). Can the NDP win power in Canada?. *The Globe and Mail*. 19. 6. 2014 (<http://www.theglobeandmail.com/news/politics/can-the-ndp-win-power-in-canada/article19249980/>, 27. 3. 2015).

CBC News (2012). *Quebec could soon be poorest province* (<http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/quebec-could-soon-be-poorest-province-1.1191219>, 27. 3. 2015).

CBC News (2014)a. *Poll finds 61 per cent of Quebecers opposed to sovereignty* (<http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/quebec-votes-2014/poll-finds-61-per-cent-of-quebecers-opposed-to-sovereignty-1.2566062>, 26. 3. 2015).

CBC News (2014)b. *Quebec election: Liberals win majority* (<http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/quebec-votes-2014/quebec-election-liberals-win-majority-1.2601555>, 26. 3. 2015).

Election Almanac, a. *Quebec Election Polls. 2018 QC Provincial Election* (<http://www.electionalmanac.com/ea/quebec-election-polls/>, 26. 3. 2015).

Election Almanac, b. *Canada Federal Election 2011* (<http://www.electionalmanac.com/ea/canada/>, 27. 3. 2015).

Election Almanac (2014a). *Prime ministers of Canada* (<http://www.electionalmanac.com/ea/prime-ministers-of-canada/>, 15. 3. 2015).

Election almanac (2014b). *Seat Count Results in Quebec Provincial Elections* (<http://www.electionalmanac.com/ea/quebec-election-results/>, 15. 3. 2015).

Ekos Politics (2012). *Retrospective on the 2012 Quebec Election* (<http://ekos.com/admin/articles/FG-2012-10-12.pdf>, 23. 1. 2015), s. 1–16.

Ekos Politics (2015). *Liberals rebound in Quebec as Harper's emotional connections with voters weaken* (<http://www.ekospolitics.com/index.php/2015/04/liberals-rebound-in-quebec-as-harpers-emotional-connections-with-voters-weaken/>, 26. 2. 2015).

Finances et Économie (2014). *Québec's Economic and financial summary* (http://www.budget.finances.gouv.qc.ca/budget/2014-2015/en/documents/AUTEN_SummaryFebruary2014.pdf, 8. 4. 2015), s. 1–2.

Finances Québec, a. *Québec's debt* (<http://www.finances.gouv.qc.ca/en/page.asp?sectn=36&contn=325>, 7. 4. 2015).

Finances Québec, b. *GROWTH FACTORS OF THE GROSS DEBT* (<http://www.finances.gouv.qc.ca/en/page.asp?sectn=36&contn=331>, 7. 4. 2015).

Finances Québec, c. *ACTIONS TAKEN TO REDUCE THE DEBT* (<http://www.finances.gouv.qc.ca/en/page.asp?sectn=36&contn=347>, 7. 4. 2015).

Finances Québec, d. *ECONOMIC PLAN IN BRIEF* (http://www.budget.finances.gouv.qc.ca/budget/2015-2016/index_en.asp, 9. 4. 2015).

Fiřtová, Magdaléna (2008). *Québecký interkulturalismus na cestě od etnického k občanskému nacionalismu*.

(<http://stuter.fsv.cuni.cz/index.php/stuter/article/viewFile/356/309>, 29. 12. 2014), s. 73–92.

Fiřtová, Magdaléna (2014). *Kanada* (Praha: Libri, s. r. o.).

Flanagan, Tom (2011). Clarifying the Clarity Act. *The Globe and Mail*. 8. 6. 2011

(<http://www.theglobeandmail.com/globe-debate/clarifying-the-clarity-act/article586395/>, 15. 3. 2015).

Foreign Affairs, Trade and Development Canada. *Economic Impact of International Education in Canada - An Update* (http://www.international.gc.ca/education/report-rapport/economic-impact-economique/sec_4.aspx?lang=eng, 9. 4. 2015).

Fraser Institute 2014. *Quebec's Government Indebtedness: Unnoticed, Uncontrolled* (<https://www.fraserinstitute.org/uploadedFiles/fraser-ca/Content/research-news/research/publications/quebec-government-indebtedness-unnoticed-uncontrolled.pdf>, 9. 4. 2015), s. 1–52.

Hébert, Chantal (2014). 'Yes' vote in 1995 Quebec referendum could have meant sovereigntist chaos: Hébert. *TheStar.com*. 29. 8. 2014

(http://www.thestar.com/news/canada/2014/08/29/yes_vote_in_1995_quebec_referendum_could_have_meant_sovereigntist_chaos_hbert.html, 10. 3. 2015).

Historica. *The Meech Lake Accord* (<http://www.histori.ca/peace/page.do?pageID=260>, 28. 2. 2015).

Changfoot, Nadine – Cullen, Blair (2011). Why is Quebec Separatism off the Agenda? Reducing National Unity Crisis in the Neoliberal Era. *Canadian Journal Of Political Science*, 44(4), s. 769–787.

Charbonneau, Léo (2012). Quebec student protests: an explainer. *The Guardian*. 9. 7. 2012 (<http://www.theguardian.com/higher-education-network/blog/2012/jul/09/international-fees>, 12. 3. 2015).

Immigration, Diversité et Inclusion, Québec. *Selection process*.
(<http://www.immigration-quebec.gouv.qc.ca/EN/immigrate-settle/permanent-workers/official-immigration-application/selection-process/index.html>, 30. 12. 2014).

Institut de la statistique du Québec (2014a). *Comparaison économiques internationales. Statistics Canada. Labour force characteristics, seasonally adjusted, by province (monthly) (Quebec, Ontario, Manitoba)* (<http://www.statcan.gc.ca/tables-tableaux/sum-som/101/cst01/lfss01b-eng.htm>, 7. 5. 2015).

Institut de la statistique du Québec (2014b). *Québec Handy Numbers* (http://www.stat.gouv.qc.ca/quebec-chiffre-main/pdf/qcm2014_fr.pdf, 29. 12. 2014), s. 1–72.

Investissement Québec. *QUÉBEC: YOUR NEXT BUSINESS DESTINATION* (http://www.investquebec.com/documents/int/publications/BrocInt_Anglais_2014.pdf, 10. 4. 2015), s. 1–13.

Kelly, Amanda (2014). Fact file: What is Bill 101?. *Global News*. 28. 4. 2014
(<http://globalnews.ca/news/1237519/fact-file-what-is-bill-101/>, 13. 2. 2015).

Lammam, Charles - Palacios, Milagros – MacIntyre, Hugh - Ren, Feixue (2015). *Fraser research bulletin. Quebec's 2015 Budget* (<https://www.fraserinstitute.org/uploadedFiles/fraser-ca/Content/research-news/research/publications/quebecs-2015-budget-bold-action-on-debt-and-taxes-needed.pdf>, 7. 4. 2015), s. 1–18.

Leclerc, Michel (2004). The Evolution of Access to Voting for People with Disabilities in Quebec. Electoral Insight. *Elections Canada* (http://www.elections.ca/res/eim/article_search/article.asp?id=18&lang=e&frmPageSize, 30. 12. 2014).

Millar, Erin – Ajadi, Tari (2013). Help choosing a university in Quebec. *The Globe and Mail*. 22. 10. 2013 (<http://www.theglobeandmail.com/news/national/education/canadian-university-report/help-choosing-a-university-in-quebec/article14980129/>, 9. 4. 2015).

Ministère de l'Immigration, de la Diversité et de l'Inclusion (2014). *Fiche synthèse sur l'immigration et la diversité ethnoculturelle au Québec* (http://www.midi.gouv.qc.ca/publications/fr/recherches-statistiques/FICHE_syn_an2013.pdf, 30. 12. 2014), s. 1–4.

National Insurance Conference of Canada (nedatováno). (<http://www.niccanada.com/EN/Speakers/JeanCharest.aspx>, 11. 3. 2015).

Nepton, Caroline (2014). To vote or not to vote? Aboriginal people in Quebec to decide. *CBC News*. 2. 4. 2014 (<http://www.cbc.ca/news/aboriginal/to-vote-or-not-to-vote-aboriginal-people-in-quebec-to-decide-1.2594710>, 3. 1. 2015).

Noël, Alain (2013). Bloc Québécois. *Historica Canada*. 3. 6. 2013 (<http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/bloc-quebecois/>, 11. 2. 2015).

Panetta Alexandr (2012). Parti Québécois wins Quebec election 2012. *National Post*. 4. 9. 2012 (<http://news.nationalpost.com/news/canada/parti-quebecois-win-quebec-election-2012>, 26. 3. 2015).

Parisella, John (2003). Jean Charest and the Dawn of a New Era in Federal-Provincial Relations. *Policy Options* (<http://policyoptions.irpp.org/issues/the-best-pms-in-the-past-50-years/jean-charest-and-the-dawn-of-a-new-era-in-federal-provincial-relations/>, 11. 3. 2015).

Parisella, John (2006). Remembering Robert Bourassa. *Policy Options* (<http://policyoptions.irpp.org/issues/climate-change/remembering-robert-bourassa/>, 10. 3. 2015).

PDAC (2014). *Bloc Québécois Platform* (<http://www.pdac.ca/docs/default-source/public-affairs/bloc-quebecois-platform.pdf?sfvrsn=6>, 20. 3. 2015), s. 1–28.

Québec Metro High Tech Park. *A Brief History* (<https://www.parctechno.com/en/tout-sur-le-parc/un-peu-histoire/>, 9. 4. 2015).

Québec Portal. *Economy*. (<http://www.gouv.qc.ca/en/LeQuebec/Pages/Économie.aspx>, 7. 4. 2015).

Rovná, Lenka (1996). *Kanada po referendu, Kanada před referendem?* (<http://mv.iir.cz/article/download/1056/1106>, 3. 1. 2015) s. 86–91.

Simpson, Jeffrey (2014). Demographics will put Quebec's back to the fiscal wall. *The Globe and Mail*. 1. 2. 2014 (<http://www.theglobeandmail.com/globe-debate/demographics-will-put-quebecs-back-to-the-fiscal-wall/article16630240/>, 29. 12. 2014).

Speer, Sean – Lamman, Charles (2014). Quebec's Budget Is the Next Step in a Recovery Plan. *Business Canada*. 6. 3. 2014 (http://www.huffingtonpost.ca/sean-speer/quebecs-budget-next-step-_b_5434331.html, 7. 4. 2015).

Statistics Canada. *Labour force characteristics, seasonally adjusted, by province (monthly) (Quebec, Ontario, Manitoba)* (<http://www.statcan.gc.ca/tables-tableaux/sum-som/l01/cst01/lfss01b-eng.htm>, 10. 4. 2015).

Strmiska, Maxmilián (1995). VZESTUP QUEBECKÉHO NEONACIONALISMU (1960-1967): IDEOLOGICKÉ A POLITICKÉ ASPEKTY. In: *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity C 42.*, s. 147–152.

Šrámek, Jiří (1995). *Úvod do dějin a kultury frankofonních zemí: (Belgie, Lucembursko, Švýcarsko, Kanada)* (Brno: Masarykova univerzita).

Sudha, Pai (1996) Quebec Separatism: October Referendum and Beyond. *Economic and Political Weekly* 31 (41/42), s. 2796-2798.

The Quebec referendums (2013). RESEARCH PAPER 13/47, s. 1–42.

Velvyslanectví České Republiky v Ottawě. *Quebec* (http://www.mzv.cz/ottawa/cz/obchod_a_ekonomika/ekonomicke_zpravy_z_provincii/quebec_ekonomicka_informace.html, 8. 4. 2015).

Villarreal, Ryan (2012). Will They Or Won't They? The Economics Of Quebec Separatism. *International Business Times*. 2. 8. 2012 (<http://www.ibtimes.com/will-they-or-wont-they-economics-quebec-separatism-737404>, 28. 12. 2014).

Weber, Joseph – Templeman, John (1998a). QUEBEC: HAS SEPARATISM BEEN FROZEN OUT?. *Businessweek*, (3563), s. 60.

Weber, Joseph – Templeman, John. (1998b). HOW QUEBEC'S WILY PREMIER MAY KEEP SEPARATISM ALIVE. *Businessweek*, (3601), s. 57.

Weger, Klára (2007). Politický systém Kanady. In: Ženíšek, Marek – Šanc, David a kol., *Commonwealth – politické systémy* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 11–31.

Wherrett, Jill (1996). ABORIGINAL PEOPLES AND THE 1995 QUEBEC REFERENDUM: A SURVEY OF THE ISSUES. *Political and Social Affairs Division* (<http://www.parl.gc.ca/Content/LOP/ResearchPublications/bp412-e.htm>, 3. 1. 2015).

Resumé

The aim of this bachelor thesis was to find reasons of decline of the Quebec separatist movement. Primarily it contains the beginnings of Quebec separatism, because it is important to understand the problem and outline the roots of the problem to next work with this theme. Then thesis follows the founding of separatist's political parties Parti Québécois and Bloc Québécois, who fight for Quebec's interests on provincial and federal levels. However today support of these parties is also decreasing like the support of separatist movement. Reasons for this decrease are not only about the political influence, but also in the economic and demographic changes. Quebec is troubled by a huge debt, the phenomenon of ageing population and large waves of immigrants. Everything is interconnected and for Quebec's citizens it creates new issues that must be addressed. Moreover citizens are tired of everlasting constitutional negotiation and they don't want a new referendum about the province's independence.